

MUĞLA İLİ YATIRIM DESTEK VE TANITIM STRATEJİSİ (2017-2023)

MUĞLA

2017

İçindekiler

1. ANA METİN	2
1.1. MEVCUT DURUM	2
1.2. SORUN ALANLARI	11
1.2.1. Hâlihazırda Yaşanılan Sorunlar	12
1.2.1.1. Açıklamalar	12
1.2.1.2. Tablo	14
1.2.2. Strateji Döneminde Yaşanması Muhtemel Sorunlar (Riskler).....	15
1.3. HEDEFLER	15
1.3.1. Açıklamalar	15
1.3.2. Tablo	18
2. 2017 YILI EYLEM PLANI	20
2.1. Açıklamalar	20
2.2. Tablo	22

MUĞLA İLİ YATIRIM DESTEK VE TANITIM STRATEJİSİ

1. ANA METİN

1.1.MEVCUT DURUM

Teşvik sistemine de dayanak teşkil eden, Kalkınma Bakanlığının “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması-2011”e göre, Muğla 8. sırada yer almaktadır. Bu endekse göre Muğla “Birinci Kademe Gelişmiş İller” arasında yer almıştır. Aşağıda yer alan tabloda Muğla iline dair temel göstergeler yer almaktadır.

Tablo 1. Seçilmiş Göstergelerle Muğla

Parametre	Değer
Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (Kalkınma Bakanlığı, 2011)	8. sırada
Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer (TR 32) (TÜİK, 2011)	14.534 TL
İlk 1000’de Yer Alan Firma Sayısı (İstanbul Sanayi Odası, 2015)	4 Adet
Yabancı Sermayeli Şirket Sayısı (TOBB, 2016)	7 Adet
Toplam İhracat (TİM, 2015)	342 Milyon \$
Okul Öncesi (5 yaş) Net Okullaşma Oranı (Türkiye % 55,5) (MEB, 2015-2016)	% 74,6
Ortaöğretim Okullaşma Oranı (Türkiye % 79,8) (MEB, 2015-2016)	% 83,8
Derslik Başına Öğrenci Sayısı (İlkokul-Ortaokul) (Türkiye 25) (MEB, 2015-2016)	18 Adet
100 Bin Kişi Başına Düşen Toplam Hastane Yatak Sayısı (TÜİK, 2015) (Türkiye 266)	227 Adet
Orman Alanının Yüzölçümüne Oranı(Muğla Orman Genel Müdürlüğü, 2016)	%67
Özel Çevre Koruma Bölgeleri Alanlarının Yüzölçümüne Oranı(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016)	%22
Tabiat Parkı Sayısı(Muğla Orman Genel Müdürlüğü, 2016)	11 Adet
Konaklama Tesislerinde Geceleme Sayısı(Muğla Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)	20 Milyon
Turizm İşletme Belgeli Yatak Sayısı (Muğla Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)	100 Bin
Marina Sayısı/ Toplam Yat Kapasitesi(Muğla Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)	27/6904

Muğla’nın lokomotif sektörü turizmdir. 2010-2015 yıllarında Yatırım Teşvik Belgesi alan yatırımlar incelendiğinde, oluşturulan istihdamın % 60’ının turizm sektörü tarafından sağlandığı görülmektedir. İmalat sanayi ise su ürünleri üretimi ve mermer işleme yatırımlarında yoğunlaşmıştır. Milas ilçesinde altyapı çalışmaları devam eden 1.062 dönümlük Milas Organize Sanayi Bölgesi faaliyete geçtikten sonra imalat sanayi yatırımlarında artış olacağı öngörülmektedir.

Tablo 2. Muğla İlçelerinde Yatırımların Dağılımı(2010-2015)

İlçeler	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam
Bodrum	80	867	2.753
Dalaman	10	90	467
Datça	7	75	123
Fethiye Seydikemer	79	587	2.114
Kavaklıdere	11	40	154

Köyceğiz	7	37	73
Marmaris	53	504	2.311
Menteşe	47	825	892
Milas	57	643	1.946
Ortaca	9	49	190
Ula	15	95	291
Yatağan	36	138	353
Genel Toplam	411	3.950	11.667

Kaynak: Yatırım Teşvik Belgeleri İstatistikleri, T.C. Ekonomi Bakanlığı

İmalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların üretim konularına göre istatistiki analizi yapıldığında en fazla firmanın Gıda, Mermer ve Madencilik sektörlerinde olduğu görülmektedir. Muğla Ticaret ve Sanayi Odası ile Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ortaklığıyla Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında hazırlanmış olan “Muğla İli İmalat Sanayi Envanteri” raporuna göre;

İmalat sanayi firmalarında istihdam edilen 12.439 personelden sadece 2.046’sı kadın çalışandır.

Firmaların %28’i ihracat yapmaktadır; ihraç edilen ürünlerin %86’sı nihai ürün, %14’ü ise ara üründür.

Firmaların 237’si Kalite Belgesine, 236’sı Marka Tesciline ve 139’u Patente, 32’si Otomasyon Sistemine, 9’u ise Ar-Ge Bölümüne sahiptir.

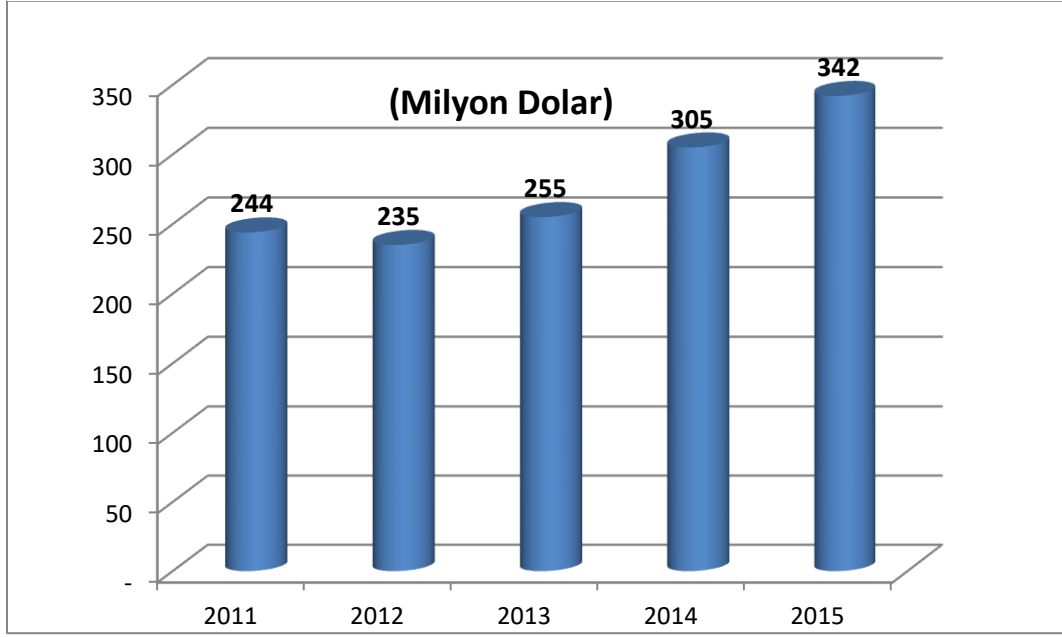
Tablo 3. Muğla İli Üretim Konularına Göre Firma Sayısı

Üretim Konusu	Firma Sayısı
Gıda	216
Maden	105
İnşaat	88
Mermer	80
Tarıma Dayalı Sanayi	22
Mobilya	20
Tekne İmalatı	19
Diğer	72
Toplam	622

Kaynak: Muğla İli İmalat Sanayi Envanteri, MUTSO Doğrudan Faaliyet Desteği Raporu, 2016

Muğla’nın toplam ihracatının yaklaşık %65’ini tek başına su ürünleri sektörü oluşturmaktadır. Türkiye’deki ilk 1000 ihracatçı içerisinde yer alan Muğla firmalarının üçü su ürünleri sektöründe, bir tanesi ise mermer sektöründedir.

Şekil 1. Muğla İli İhracat Rakamları(2011-2015)

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi(2016)

Tablo 3. Muğla İlk 1000 İhracatçı Firmaları

2015 Ülke Sıralaması	FİRMA ÜNVANI	Sektörü	İhracat 2015 (\$)
124	KLC Gıda Ürünleri İth.İhr.Ve Tic.A.Ş.(Kılıç Holding)	Su Ürünleri	114.893.893
338	Gümüşdoğa Su Ürün.Üretim İhr Ve İth.Aş	Su Ürünleri	47.412.213
523	Noordzee Su Ürün.İhr.San.Ve Tic.A.Ş.	Su Ürünleri	34.200.509
699	Adının Açıklanmasını İstemiyor	Madencilik Ürünleri	26.085.106

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi(2016)

Tarım sektörünün en önemli ihracat kalemi ise örtü altı domatestir. Ülkemizin örtü altı domates üretiminin yaklaşık %15'ini Muğla karşılamaktadır. Yıllık örtü altı domates üretim miktarı 470 bin tona yaklaşmıştır. İhracatı yapılan diğer başlıca tarım ürünleri ise limon, greyfurt ve portakal'dır.

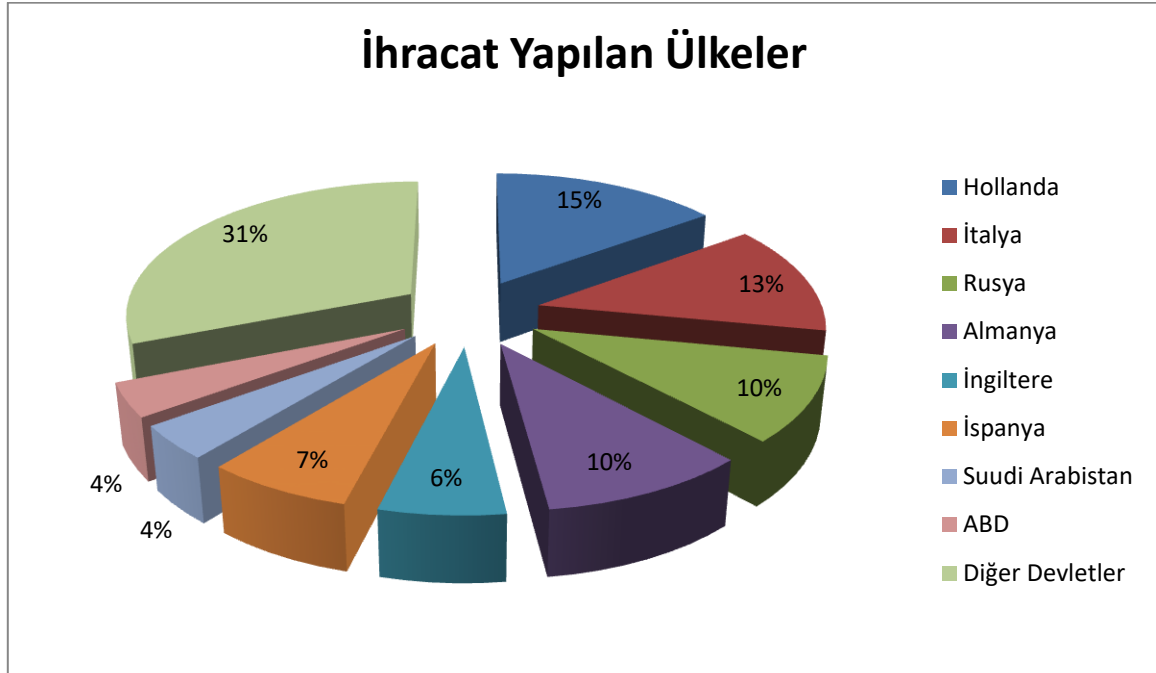
2011-2015 yılları Muğla ili ihracat rakamları incelendiğinde %40'lık bir ihracat artışının olduğu görülmektedir. İhracat artışında en fazla paya sahip sektörler ise Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller, Madencilik Ürünleri, Yaş Meyve ve Sebze üretimi ile Gemi ve Yat sektörleridir. Gemi ve Yat sektörü ihracat rakamlarındaki dalgalanmalar dikkat çekicidir.

Tablo 4. İhraç Sektörlerinin Yıllara Göre Dağılımı(\$)

Sektörler	2011	2012	2013	2014	2015
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	164.809.788	153.598.000	166.072.000	198.404.638	221.259.617
Madencilik Ürünleri	31.437.906	23.893.000	30.522.000	33.323.570	38.270.911
Yaş Meyve ve Sebze	17.966.595	15.523.000	19.147.000	18.871.354	21.322.101
Gemi ve Yat	10.358.322	15.575.000	12.287.000	22.890.380	18.593.567
Makine ve Aksamları	3.299.942	2.705.000	1.830.000	3.878.878	9.992.494
Diğer Sektörler	16.467.869	23.406.000	25.300.000	27.785.337	32.093.105

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi(2016)

Şekil 2. İhracat Yapılan Ülkelerin Dağılımı(2015)

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi

Ülkelere yapılan ihracat değerlerine göre, Muğla'daki firmalar ürünlerinin büyük çoğunluğunu AB ve Rusya'ya ihraç etmektedir. 2011-2015 yılları arası 5 yıllık değerlere göre toplam ihracatın yaklaşık yarısı Hollanda, İtalya, Rusya ve Almanya'ya yapılmaktadır. Bunun haricinde İsrail, Dubai, Portekiz, Romanya ve Polonya yükselen ihraç ülkeleri arasındadır.

Tarım, hayvancılık ve su ürünleri Muğla'nın önde gelen sektörleri arasında yer almaktadır. 2015 yılı üretim değeri yaklaşık 6,51 milyar TL olan bu üç sektörde, 1,5 milyar TL'lik ihracat değeri ile tarımsal üretim ve 798 milyon TL'lik ihracat değeri ile Deniz Kültür Balıkçılığı öne çıkmaktadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan ile bitkisel ürün üreten 73.353 işletme, MAYBİR'e kayıtlı 4900 aracı ve 7000 kişinin çalıştığı 590 kültür balıkçılığı tesisi istihdama önemli katkı sunmaktadır.

Tablo 5. Önde Gelen Tarım Ürünleri(2015)

Ürün	Üretim Miktarı (Ton)
Domates	600.000
Narenciye	300.000
Yağlık Zeytin	135.000
Su Ürünleri	135.000
Nar	40.000
Bal	15.000

Tablo 6. Tarımsal Üretim Değerleri(2015)

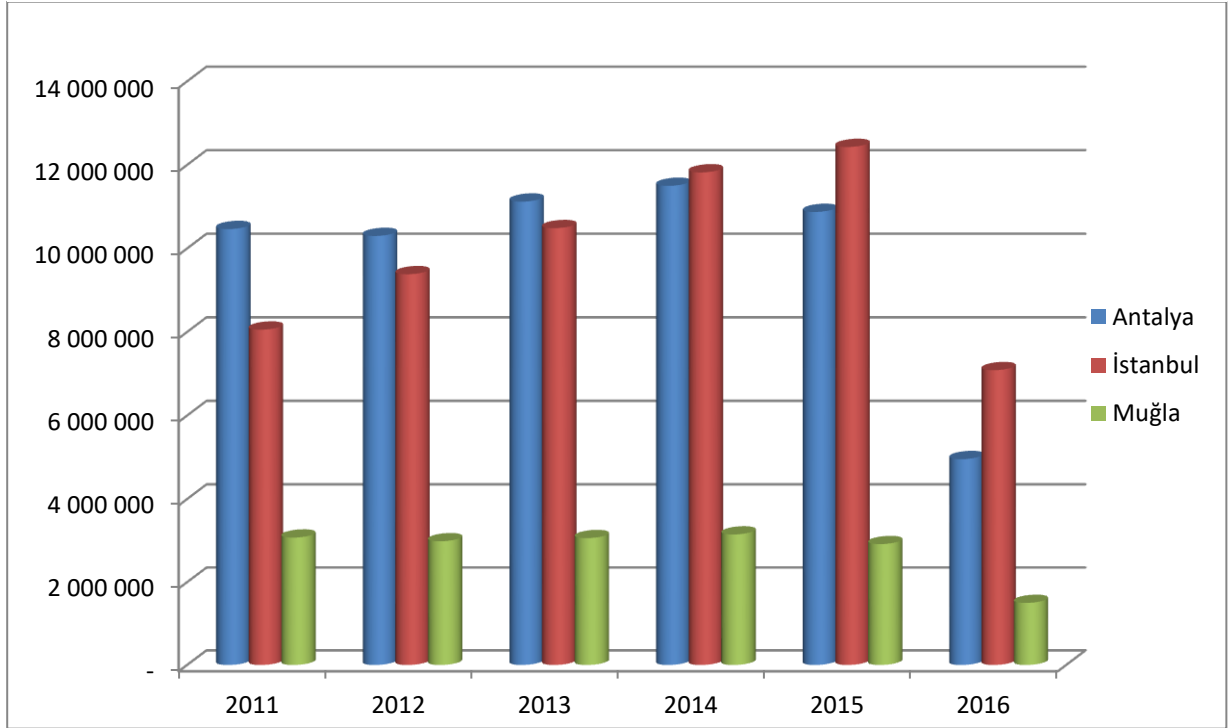
Sektör	Üretim Değeri (TL)
Bitkisel Üretim	4,25 milyar
Su Ürünleri	1,16 milyar
Hayvansal Üretim	1,1 milyar
Toplam	6,51 milyar

Muğla ilinde imalat sanayi firmalarının %24,71'i mermer üretimi, %2,29'u maden ürünleri üretimi yapmaktadır. 108 mermer firmasında 4.250 kişi ve 10 maden ürünleri firmasında 469 kişi istihdam edilmektedir. Mermer üretimi yapan 108 firmadan 68'i aynı zamanda ihracat da yapmaktadır. Muğla'da üretilen maden ve metallerin farklı illerde kayıtlı firmalar tarafından farklı gümrük kapılarından ihraç edilmesi nedeniyle Muğla'nın gerçek ihracat rakamını yansıtmamakla

birlikte 2015 yılı ihracat rakamı 33 Milyon doların üzerindedir. 10 maden ürünleri firmasından 4'ü ihracatçı konumundadır. (Muğla İli İmalat Sanayi Envanteri Nisan 2016).

Muğla il genelinde ekonomisi büyük ölçüde turizm sektörüne bağımlı gelişen, yatak kapasitesi, ziyaretçi sayısı ve turizm varlıkları bakımından bölge ortalamasının üstünde yer alan Marmaris, Bodrum, Fethiye, Datça, Köyceğiz, Ula, Ortaca, Dalaman ilçeleri turizm odağı olarak belirlenmiştir.

Şekil 3. Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Sınır Kapılarının Bağlı Olduğu İllere Göre Sıralaması

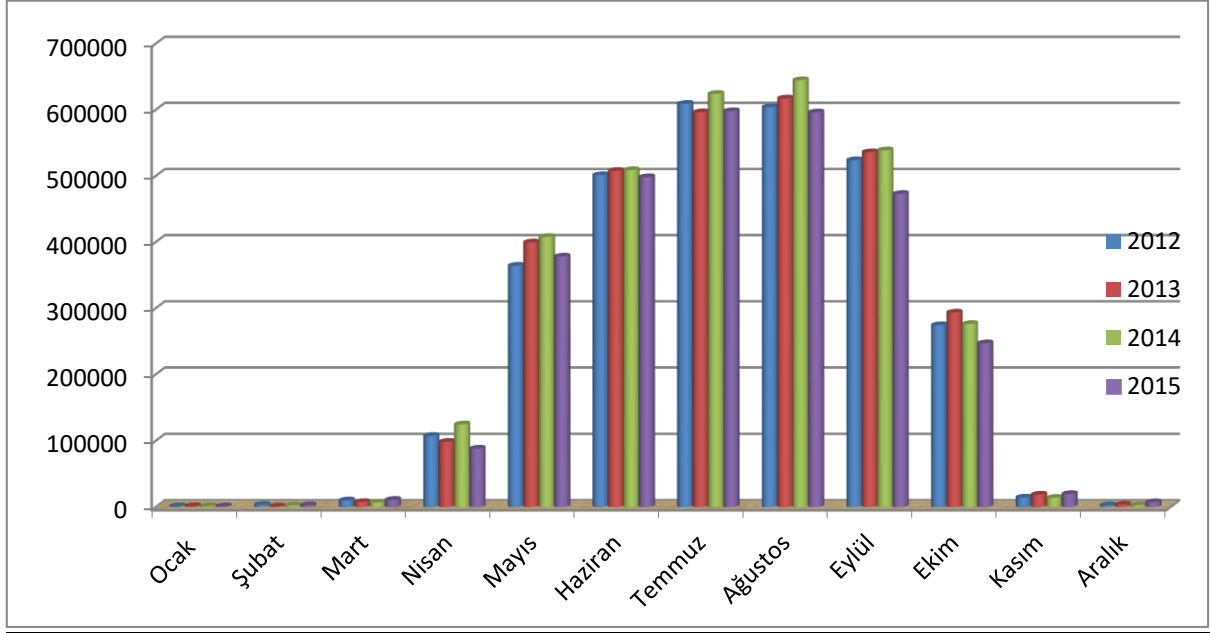
Kaynak: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Sınır Giriş Çıkış İstatistikleri(2011-2016)

Türkiye’de en fazla turist çeken varış noktaları incelendiğinde öne çıkan iller sırasıyla İstanbul, Antalya, Muğla’dır. 2015 yılı verilerine göre İstanbul ve Antalya ilinden çıkış yapan yabancı turist sayısı Türkiye toplamının yaklaşık % 60’lık kısmını tek başına karşılamaktadır. Muğla’ya gelen yabancı turist sayısı ise Türkiye toplamının yaklaşık % 7’sidir.

Muğla’ya, 2016 yılı Ekim ayı sonu itibariyle hava ve deniz hudut kapılarından giriş yapan yabancı turist sayısı toplamda 1 milyon 808 bin 631 kişidir. 2015 yılında ise bu rakam 2 milyon 918 bin kişiydi. 2016 yılı (Ocak-Eylül) dönemimde bir önceki yıla göre Muğla’ya gelen yabancı turist sayısında %48’lik dramatik bir düşüş yaşanmıştır. Ancak bu durum sadece Muğla’ya özgü bir durum değildir. Gelen yabancı turist istatistiklerine göre Türkiye genelinde %44, Antalya ilinde % 54, İstanbul’da ise %43’lük bir düşüş yaşanmıştır.

Muğla’nın aylık yabancı turist giriş istatistiklerine göre turistlerin en yoğun olarak ilimizi ziyaret ettikleri dönem Mayıs- Ekim aylarını kapsamaktadır. 2015 yılı istatistiklerine göre kış döneminde ilimize gelen yabancı turistlerin toplam yabancı turist sayısı içerisindeki payı sadece %4,4 olmuştur.

Şekil 4. Muğla'ya Giriş Yapan Yabancı Turist Sayısı Aylık(2012-2015)

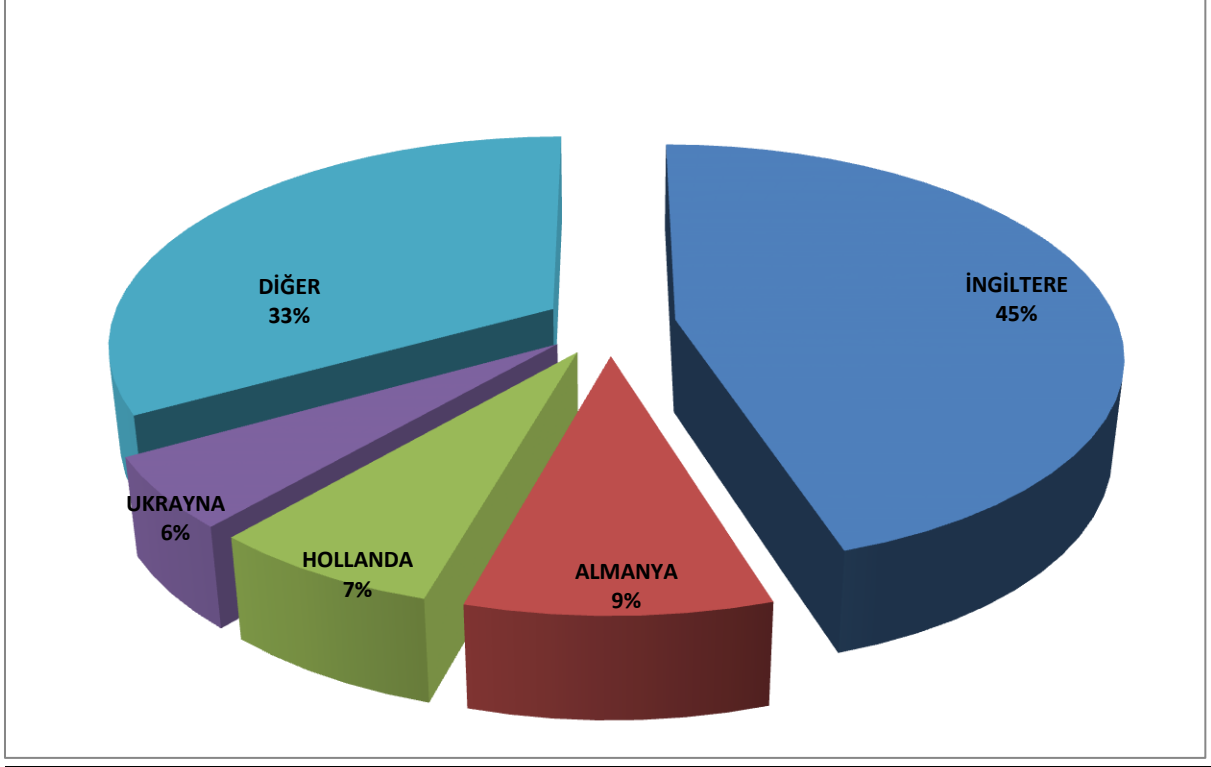

Kaynak: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Sınır Giriş Çıkış İstatistikleri(2012-2015)

2015 yılı istatistiklerine göre; Muğla'ya giriş yapan yabancı turistlerin milliyetlerine göre sınıflandırmasında en yüksek orana sahip ülkeler İngiltere(%41,0), Rusya Federasyonu(%7,1), Hollanda(%7,2) , Almanya(%9,4), Polonya(%4,6), Fransa(%2,6) ve Belçika(%3,4)'dır.

2016 yılı Ocak-Ekim istatistiklerine göre Muğla'ya giriş yapan yabancı turistlerin milliyetlerine göre sınıflandırmasında en yüksek orana sahip ülkeler 2015 yılında olduğu gibi İngiltere, Almanya ve Hollanda'dır. Ancak 2015 yılına kıyasla, Ukrayna'dan gelen yabancı turist sayısında önemli bir artış; Rusya Federasyonu, Polonya, Fransa ve Belçika'dan gelen yabancı turist sayılarında ise önemli düşüşler yaşanmıştır.

Şekil 5. Muğla'ya Giriş Yapan Yabancı Ziyaretçilerin Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: Muğla Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, Turist Girişleri, 2016(Ocak-Ekim)

Yat imalatı lüks tüketim kategorisinde yer almaktadır. Bundan dolayı yat imalat sektörü yüksek katma değere sahip olmasına rağmen talep dengesizliği kaynaklı riski yüksek bir sektördür. Bu sektörde faaliyet gösteren firmalar, 15 metre ve üzeri yat üretiminde uzmanlaşarak marka değeri kazanmıştır. Firmalara siparişe dayalı üretim yapmaktadırlar. Yat imalatı ile birlikte yat bakım/onarım hizmetlerini de sağlamaktadırlar. Bodrum Ticaret Odasının Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında hazırladığı “Yat Kümesi Envanter ve Küme Gelişim Raporu”na göre yat imalatçıların %80’i ihracat yapmaktadır. İhracat yapılan ülkelerin %90’ını Avrupa Birliği ülkeleridir.

İmalat yapan firmaların yaklaşık %40’ı gıda ve tarıma dayalı sanayi sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Tarıma Dayalı İmalat yapan toplam 238 adet firmanın 85 tanesi zeytinyağı imalatı yapmaktadır. Sadece Milas ilçesinde 54 adet zeytinyağı fabrikası bulunmaktadır. Tarımda dayalı imalatçıların sadece 16 tanesi ihracat yapmaktadır. 85 adet zeytinyağı imalatçısından sadece bir tanesi ihracat yaparken, arıcılık sektöründeki 6 imalatçı firmadan üç tanesi ihracat yapmaktadır.

Tablo 7. Muğla İli Tarıma Dayalı İmalat Firmaları Sayısı

İlçe	Toplam
Bodrum	22
Dalaman	7
Datça	3
Fethiye	33
Köyceğiz	7
Marmaris	13
Merkez	31

Milas	101
Ortaca	4
Ula	9
Yatağan	8
Toplam	238

Kaynak: Muğla İli İmalat Sanayi Envanteri, Nisan 2016

Bunun yanında Köyceğiz ve Ortaca ilçelerinde gerek büyük ölçekli gerekse butik meyve suyu üretim tesisi yatırımları için hammadde potansiyeli vardır.

Muğla ilinin başat tıbbi aromatik bitkileri kekik, defne ve adaçayıdır. Bunların haricinde sığla yağı ekonomik değeri olan bir üründür. Aşağıdaki tabloda Muğla Orman Bölge Müdürlüğüne kayıt altına alınmış tıbbi aromatik bitki üretimi bilgileri yer almaktadır. Ancak Muğla Orman Bölge Müdürlüğü'nden izin alınmadan üretilen ve toplanan tıbbi ve aromatik bitki istatistikleri bu tabloya dahil edilmemiştir.

Tablo 8. Tıbbi Aromatik Bitki Üretimi(2015)

Bitki Türü	Toplanan Miktar(ton)
Defne	642
Kekik	469
Adaçayı	260
Laden Yaprığı	131

Kaynak: Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, 2016

Köyceğiz Meslek Yüksek Okulu'nda Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Programının bulunması sayesinde, tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği konusunda nitelikli personel yetiştirilmektedir.

Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporunun 2012 yılı verilerine göre, medikal turizm kapsamında hizmet sağlanan hastaların %90'ından fazlası özel hastaneleri tercih etmektedir.

Tablo 9. Hasta Sayıları(2014)

Hastane Türü	Hasta Sayısı
Devlet Hastanesi	8.235
Eğitim ve Araştırma Hastanesi	4.586
Özel Hastane	154.696
Üniversite Hastanesi	1.945
Toplam	169.462

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2014

100 bin kişiye düşen yatak sayısı istatistiklerine göre Muğla ortalaması, ülke ortalamasından daha düşüktür. Tatil beldelerini ziyaret eden ve konaklayan yerli ve yabancı turistler ile birlikte yaz dönemi nüfusunun 7 ila 10 katına yükseldiği hesaba katılırsa hastane yatak sayısının olması gerekenden çok daha düşük olduğu görülecektir.

Tablo 10. Sağlık Göstergeleri

Sağlık Göstergeleri	Muğla	Türkiye
Hastane Sayısı	24	1.528
100.000 Kişiye Düşen Yatak Sayısı	233	266
Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus	3.621	3.633
Kişi Başı Hekime Başvuru	8,6	8,3
Kişi Başı Dış Hekimine Başvuru	0,43	0,49

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2014

Muğla ilinin medikal turizm potansiyeli taşımasının başlıca nedenleri; hizmet kalitesi yüksek konaklama yerlerinin bulunması, yaşlı turizmüne hitap eden alternatif turizm çeşitlerinin yer alması, şifalı su kaynaklarının bolluğu, temiz doğası ve görece sakin tatil beldelerinin bulunmasıdır. Ayrıca Bodrum ve Dalaman havalimanlarından direkt uluslararası uçuşların olması ilin medikal turizm yatırımlarını bir kat daha cazip hale getirmektedir.

Muğla, medikal turizmde ilk 10 il arasında altıncı sırada yer almaktadır. Hastalık çeşitlerine bakıldığında, hastaların en çok ortopedi ve iç hastalıkları kliniklerinde tedavi oldukları görülmektedir. Sahip olduğu avantajları ile Muğla ilinin medikal turizmde ivmeli bir çıkış yaşayacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 11. Uluslararası Hastaların Geldikleri Başlıca İller

İl	Göz	Ortopedi ve Travmatoloji	İç Hastalıkları	Kulak Burun Boğaz	Kadın Doğum	Genel Cerrahi	Ağız, Diş ve Çene	Beyin ve Sinir Cerrahisi	Deri ve Zührevi Hastalıkları	Çocuk Sağlığı	Toplam
İstanbul	11.341	5.127	4.253	3.472	4.147	2.317	2.244	1.906	2.772	3.160	55.985
Antalya	5.355	6.404	7.489	6.858	2.699	4.023	3.436	2.288	1.162	102	47.649
Ankara	1.434	1.602	1.089	1.307	2.039	833	1.151	829	978	773	16.596
Kocaeli	191	370	482	298	991	666	54	311	184	235	13.256
İzmir	673	981	516	613	760	664	1.041	244	506	82	8.324
Muğla	521	712	1.046	344	421	442	304	188	178	16	5.430

Kaynak: Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu, 2012

Muğla yıllık 3043 saatlik güneşlenme süresi ve 1621 kW/m² küresel radyasyon değeriyle GES yatırımcıları için önemli bir potansiyele sahiptir. RES yatırımları için fizibil kurulu güç kapasitesi 5.170,86 MW olup RES kurulabilir arazisi 1.034 km²'dir.

Tablo 12. Yürürlükte Olan Yenilenebilir Enerji Tesisleri

TESİS TİPİ	ADET	İŞLETMEDEKİ GÜCÜ(MW)	İNŞAA HALİNDEKİ GÜCÜ(MW)
Hidroelektrik Santrali	14	302,232	22,028
Rüzgar Enerji Santrali	9	194	49,6

Kaynak: EPDK, Elektrik Piyasası Yürürlükte Olan Lisanslar, 2016

Ön Lisans almış yenilenebilir enerji tesisleri arasında; toplam kurulu gücü 20 MW olan 2 adet GES tesisi, toplam kurulu gücü 25,2 MW olan 1 Adet RES tesisi ve toplam kurulu gücü 92,228 MW olan 3 adet HES tesis bulunmaktadır.

Muğla’da 2016 yılı verilerine göre yaklaşık 88 bin dönüm arazide organik tarım yapılmaktadır. Organik tarım faaliyeti yürüten 29 ticari işletmenin 13’ü zeytinyağı üretimi/ işleme ve paketlenmesi faaliyetlerini yürütmektedir. Ayrıca balık yemi, lavanta, trüf, susam, mandarin, nar ve limon vb. organik üretim yapılmaktadır. Organik tarım işletmeleri Milas başta olmak üzere, Datça, Bodrum ve Menteşe’de yoğunlaşmıştır.

Muğla İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü kontrolünde Çandır Organik Köy projesi yürütülmektedir. Çandır organik köy projesinin ana amaçları, organik üretimin turizmle ilişkilendirilmesi ve organik tarım hakkındaki bilinç seviyesinin artırılmasıdır.

Kitle turizminin olumsuz etkilerinden en az etkilenen turizm merkezlerinden biri olan Muğla’nın önemli bir ekolojik turizm potansiyeli vardır.

Tablo 13. Ekolojik Turizm Yapan Konaklama Tesisleri İlçe Dağılımı

İLÇE	ADET
Fethiye	20
Datça	6
Ortaca	3
Marmaris	2
Milas	2
Bodrum	2

Muğla’nın yüzölçümünün %67’si orman alanı ve %21,6’sı ise Özel Çevre Koruma Bölgesi içeresindedir. Orman Bölge Müdürlüğü’ne ait 11 tabiat parkı ve 73 mesire yeri ile av turizmine uygun Köyceğiz ve Yılanlı-Çakmak Yaban Hayatı Geliştirme Sahası mevcuttur. Bodrum, Fethiye ve Marmaris kıyılarında dalış turizmi, Akyaka’da Kitesurf, Babadağ’da yamaç paraşütü, Karya ve Likya antik yollarında trekking, Dalaman Çayında rafting yapma imkanı vardır.

UNESCO Dünya Miras Listesi’ne dahil edilen Letoon ve Xanthos gibi 4336 adet tescilli taşınmaz kültür varlığına sahiptir. İlin yüksek potansiyeline rağmen Ekolojik turizm hizmeti veren işletme sayısı istenilen seviyede değildir. Muğla’daki ekolojik turizm yapan işletmelerin büyük çoğunluğu Fethiye ilçesinin Faralya, Kabak koyu ve Yanıklar mahallelerinde yoğunlaşmıştır.

1.2.SORUN ALANLARI

Sorun alanları belirlenirken; öncelikle Muğla’da öne çıkan sektörler, ihracat ve gelişme potansiyeli ile yaşanan sıkıntılar kapsamında değerlendirme yapılmasına odaklanılmıştır. Muğla’da yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ilin yatırım olanaklarının tanıtımı konusunda ortaya çıkan sorunlar; TR 32 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı (2014-2023), Dünya Bankası’nın TR32 Bölgesi Yatırım Ortamı Değerlendirme Raporu, ilgili doğrudan faaliyet desteği projelerinin sonuç raporları, kurumsal görüşmeler, saha araştırmaları ve ilgili kurum/kuruluşlar ile gerçekleştirilen odak toplantısı çıktıları göz önüne alınarak tespit edilmiştir.

1.2.1. Hâlihazırda Yaşanılan Sorunlar

1.2.1.1. Açıklamalar

Sorun1. Yatırım Yeri Temini ve Altyapıya İlişkin Karşılaşılan Güçlükler

Korunan alanlarda, Orman Bölge Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü gibi kurumlardan izinlerin alınmasında yatırımcılar sıkıntılar yaşamaktadır. ÖÇK, Doğal Sit gibi alanların koruma-kullanma kriteri gözetilerek planlaması yapılmamıştır.

Tersane alanlarının uygun üretim koşullarına sahip olmamasından dolayı yatırımcılar üretim süreçlerinde sorunlar ile karşılaşmaktadırlar(ruhsatsız işletmeler, iş güvenliği riski vb.). Örneğin Bozburun yatırımcılarının tekne imalat yerlerinin uygun olmamasından dolayı, uluslararası kalitede yatırımların yapılmasına rağmen tarlalarda tekneleri yapıp zor şartlar altında deniz indirebilmektedirler.

Lisanssız GES tesisleri için AYDEM tarafından sağlanan trafo kapasiteleri dolduğu için yeni tesisler projelendirilememekte, dolayısıyla yeni yatırımlar ilimize çekilememektedir.

Milas OSB'nin altyapı ve üstyapı çalışmaları tamamlanamadığı için Milas OSB faaliyete geçememektedir. Milas OSB faaliyete geçmediği için imalat yatırımı planlayan firmalar yatırım planlarını ertelemekte veya Söke OSB gibi çevre bölgelerde yatırım yapmaktadırlar. Su Ürünleri ve tarıma dayalı sanayi sektörlerinin yoğunlaştığı Milas'ta OSB'nin kurulması aciliyet taşımaktadır.

Yatırım talebi olan sektörlerin; hammaddeye yakınlık, pazarlama, ulaşım vb. kriterlere göre belirlenecek olan yatırım yeri önerileri için bütünsel imar veya mevzi imar planı gibi planlama çalışmaları tamamlanmamıştır. Örneğin kültür balıkçılığında yeni üretim alanı bulamama, buna bağlı olarak yatırım izni verilmemesi ve üretimi arttırılamamasından dolayı yatırımcılar çevre bölgelere yatırımlarını kaydırmaktadır. İmar planları açısından, kamu kurum ve kuruluşlarının mekansal verileri güncel ,sayısal ve tekniğe uygun değildir.

Mermer işleme fabrikalarının yoğunlaştığı Yatağan ve çevresinde mermercilik ihtisas OSB olmadığından dolayı ortak kullanıma yönelik tesisler için yatırımlar yapılmamaktadır. Mermercilik ihtisas OSB kurulduktan sonra mermer atıklarının değerlendirilmesi için kalsit üretim tesisi, mıcır üretim tesisi gibi yatırımlar daha fizibil hale gelecektir.

Örtü altı domates, narenciye vb. tarımsal üretimin yoğunlaştığı Fethiye ve çevresinde tarım dayalı sanayi yatırımları istenilen seviyede değildir.

Kozmetik Sanayi yatırımlarının ilimize çekilebilmesi için imalatçı firmalara sürdürülebilir hammadde tedariği garantisi sağlanması gerekmektedir. Ancak üretim koşullarına uygunluğu, tıbbi aromatik bitki üretim potansiyeli vb. kriterler gözetilerek, potansiyel tıbbi aromatik bitki üretim alanlarının planlanması tamamlanmadığı için tıbbi aromatik bitki üretim alanlarına ilişkin yatırım yeri önerilememekte, dolayısıyla üretim arttırılamamaktadır.

Sorun2. Lojistik Altyapının ve Ulaşım Seçeneklerinin Yetersizliği

Mevcut Güllük limanının konteyner taşımacılığına uygun olmamasından ve antrepo altyapısının yetersiz olmasından dolayı lojistikte sıkıntılar yaşanmakta, ihracat yapan firmaların navlun bedeli yüksek olmaktadır.

Mermerlerin sevkiyatında karayolu ağı yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, karayolu ulaşım maliyetlerinin yüksek olması mermercilik sektöründe faaliyet gösteren firmaların karlılığını azaltmaktadır.

Sorun3. Nitelikli İş Gücü Yetiştirilmesi ve Teminindeki Güçlükler

Muğla'nın turizm, su ürünleri, mermer, yat imalatı vb. birçok önde gelen sektöründe kalifiye eleman yetersizliği yaşanmaktadır. Bu durum firma ziyaretleri ve sektörel toplantılarda da sıklıkla dile getirilmektedir. Bölgesel Yatırım Ortamı Değerlendirmesi(RICA) Projesi kapsamında hazırlanan raporda, işletmeler ile yapılan anket sonuçlarına göre; Türkiye ortalaması % 6,7 olan yetersiz eğitim almış çalışan oranı TR32 Bölgesinde %12,1 seviyesindedir. Firma ziyaretleri ve saha çalışmaları sonuçlarına göre; ahşap gemi yapım ustası bulunamaması, medikal turizm sektörüne uygun kalifiye eleman eksikliği olması, ilgili sektörlerle eleman sağlayan meslek liseleri ve meslek yüksekokullarının müfredatının sektörün ihtiyaçlarına yönelik olmaması ve uygulamaya yönelik staj yapılmaması vb. sebeplerden dolayı yatırımcıların nitelikli personel istihdam edemedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca gelen turistlerin yaklaşık yüzde 95'i yaz dönemini kapsayan Mayıs-Ekim aylarında ilimizi ziyaret etmektedir. Turistik tesislerin büyük çoğunluğu kış döneminde faaliyetlerini durdurmaktadır. Bu nedenden dolayı ise otel doluluk oranları %50'den az çıkmakta, nitelikli personel istihdamı sürdürülebilir şekilde sağlanamamakta; dolayısıyla kaliteli turizm hizmeti sağlanamamaktadır. Kozmetik Araştırma Merkezinin çalışmalarını destekleyecek araştırma görevlisi yetiştirilmesi için Muğla Üniversitesi bünyesinde bir enstitünün olmaması kozmetik sanayinin ilimizde geliştirilmemesinin en önemli nedenlerinden biridir.

Sorun4. İlin Tanıtımı Konusundaki İhtiyaçlar

Fuar, B2B, ülke ziyaretleri vb. etkinliklerde ilgili kamu kurumları ve yerel yönetimler ve STK'lar arasında eşgüdüm sağlanamadığı için tanıtım ve organizasyon hazırlıkları ve uygulama süreçlerinde emek ve para kaybı yaşanmaktadır.

Potansiyeli olan alternatif turizm destinasyonları turizme açılmamış ve mevcut destinasyonların yurtiçi yurtdışı tanıtım planlaması yapılmamıştır.

Sorun5. Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri

Gümrük hizmetlerinin yetersiz olmasından ve dış ticaret danışmanlık firmalarının azlığından dolayı ihracatta sorunlar yaşanmaktadır. İç su ve açık denizde üretilen balıkların hastalıklarını tespit edecek laboratuvar il genelinde yoktur.

Enerji ve işçilik maliyetlerinden dolayı işletmeler mermerleri blok halinde satmaktadır. Ayrıca, teknolojik altyapıları zayıf olduğu için mermer istihraç ve işleme sırasında yüksek fire oranları ile çalışmaktadırlar.

Çiftçiler organik pazara yönelik satış yapamadıklarından dolayı organik üretime yönelmemektedirler. Organik ürün paketleme ve işleme yatırım potansiyeli olan firmalar ise düzenli organik ürün tedariki garantisini alamadıkları için yatırım yapmamaktadırlar. Bu iki durum nedeniyle organik üretim ve pazarlanması noktasında kısır bir döngüye girilmektedir. Organik sertifika kriterlerini taşımayan; tarım ürünlerinin yerel pazarlarda "organik" adıyla satışı yapılmaktadır.

Ürün desenin olmaması nedeniyle çiftçiler belirli tarım ürünlerini yetiştirmeye yönelmektedirler. Bunun sonucunda zamanla o ürünün arzındaki artışın talebin üstüne çıkmasından dolayı ürün satış değeri, maliyetinin bile altına düşmekte ve sonrasında çiftçiler ciddi gelir kayıpları yaşamaktadırlar. İlaç, gübre vb kimyasalların bilinçsiz kullanımından dolayı standartlara uygun kalitede üretim yapılamamaktadır. Üreticilerin bilinç ve eğitim düzeyinin düşük olması, eski yöntemlerle üretim yapılması; ürünlerin aracı, komisyoncu ve tüccarlar aracılığıyla pazarlanırken çok düşük fiyatlara satılması ve tarımsal örgütlenmelerin istenilen düzeyde etkin olmayışından dolayı verim, kalite ve pazarlamada sorunlar yaşanmaktadır.

Su ürünleri ve organik tarım sektörlerinin hammadde girdi maliyetleri yüksektir. Su ürünlerinde yem girdileri en önemli maliyet kalemidir. Tarımsal üretim ve ticari hizmet sektörlerinde ticari alanlar ve depolama alanları yetersizdir.

Ekonomik değeri olan maden artıkları yeterince değerlendirilemediği için hem çevreyi kirletmekte hem de ekonomiye kazandırılmamaktadır.

Yeşil yıldız otel sertifikası, engelli turizmüne uygunluk gibi üst gelir grubuna hitap edecek kriterlere sahip turistik tesis sayısı yeterli değildir. Bu sebepten dolayı, üst gelir grubundaki turistlerin ilimizi ziyaret etme oranları düşük çıkmakta, dolayısıyla turist başına kazanılan döviz gelirleri istenilen seviyelerde olamamaktadır.

Sorun6. İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması

Kurumlar arası işbirliği ve iletişimin yetersiz oluşundan dolayı yatırımcıların izin ve ruhsat işlemleriyle ilgili bürokratik süreçleri uzun sürmektedir.

Fethiye-Seki Eren Dağı, Fesleğen Yaylası gibi turizm yatırım alanlarının tanıtımında ilgili paydaşlar arasında efektif bir planlamanın olmamasından dolayı beklenen nitelik ve nicelikte yatırımlar ilimize çekilememektedir.

Sorun7. Alternatif Turizm Potansiyelinin Yeterince Kullanılamaması

Eko turizm kavramının yerel halk tarafından iyi derecede anlaşılamaması ve dolayısıyla eko turizm faaliyetlerinin sahiplenilmemesinden dolayı yerel kültür ile harmanlanmış ekoturizm faaliyetleri yürütülememektedir.

Özel/Kamu hastanelerinin medikal turizm hizmet kalitesi yetersiz olduğundan termal kaynaklar medikal turizm kapsamında değerlendirilememektedir. Bu nedenlerden dolayı ilimizin medikal turizm potansiyeli değerlendirilememektedir.

Tarihi öğeler turizm ile yeterince entegre değildir. Turistlerin önemli bir kısmı turizm işletmelerinden dışarıya çıkmamakta, dolayısıyla da tarihi yerleri ziyaret edememektedirler.

1.2.1.2. Tablo

No	Sorun Alanı	Yaşandığı Sektörler
1	Yatırım Yeri Temini ve Altyapıya İlişkin Karşılaşılan Güçlükler	İmalat, Yenilenebilir Enerji, Turizm, Tarımsal Üretim
2	Lojistik Altyapısının ve Ulaşım Seçeneklerinin Yetersizliği	İhracat Yapan Sektörler
3	Nitelikli İş Gücü Yetiştirilmesi ve Teminindeki Güçlükler	İmalat, Madencilik, Turizm, Kozmetik Sanayi
4	İlin Tanıtımı Konusundaki İhtiyaçlar	Turizm
5	Pazarlama, Verim, Kalite ve Markalaşma Problemleri	Su Ürünleri, Organik Tarım, Tıbbi Aromatik Bitki Üretimi, Madencilik, Turizm
6	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması	Tüm Sektörler
7	Alternatif Turizm Potansiyelinin Yeterince Kullanılamaması	Ekolojik Turizm, Medikal Turizm, Kültür Turizmi

1.2.2. Strateji Döneminde Yaşanması Muhtemel Sorunlar (Riskler)

1.2.2.1. Açıklamalar

1. Su Ürünleri yatırımcıları için açık denizde yeni yer tahsis kararlarına otelcilerin ve mavi tur organizasyon firmalarının karşı çıkmaları.
2. Atık su arıtma tesislerinin yetersizliğinden ve vahşi depolama alanlarının çevreyi, yer altı sularını kirletmesinden dolayı mavi bayraklı koy sayısının azalması ve söz konusu kirliliğin turizm yatırımlarını tehdit etmesi.

1.2.2.2. Tablo

No	Sorun Alanı	Yaşanması Muhtemel Sektörler
1	Su Ürünleri Sektörü İçin Yeni Yatırım Alanları Oluşturulamaması	Su Ürünleri, Turizm
2	Deniz Kirliliği Kaynaklı Mavi Bayraklı Koy Sayısının Azalması	Turizm, Çevre

1.3. HEDEFLER

1.3.1. Açıklamalar

Hedefler, ilgili mevzuatta (Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofisleri Yönetmeliği) belirtildiği üzere TR32 Bölge Planı dönemi için (2017-2023) belirlenmiştir.

Hedef1. Yatırım Yeri Seçeneklerinin Geliştirilmesi ve Altyapının Güçlendirilmesi

Yatırım potansiyeli olan sektörlerle yönelik yatırım yeri envanteri, ilgili kurumların (Muğla Büyükşehir Belediyesi, Defterdarlık, Orman Bölge Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü vb.) koordinasyonunda hazırlanacaktır. Bodrum ve çevresinde faaliyet gösteren Yat imalatçıları için Milas Ören’de yer tahsis onaylanan yat imalat merkezi ve çekek yerinin inşaatına başlanması sağlanacaktır. Marmaris-Bozburun çevresi için Günlücek ve Tavşanbükü mevkiğinde yat imalat ve çekek yerinin kurulması sağlanacaktır. Fethiye çevresi için Karaot mevkiinde yat imalat merkezinin kurulması sağlanacaktır. GES yatırımlarının ilimize çekilebilmesi için toplam kapasitesi 30 MW olan GES İhtisas OSB kurulacaktır. Bodrum, Datça, Milas gibi ilçelerde RES için uygun yatırım yerleri tespit edilerek lisanslı RES yatırımları bölgemize çekilecektir.

Yatağan ve Kavaklıdere’de yoğunlaşan mermer işleme fabrikalarının kümelenme kapasitesini arttırmak ve maliyetlerini azaltmak için Yatağan civarında Mermer İhtisas OSB kurulacaktır. Fethiye ve çevre ilçelerde yoğunlaşan örtü altı domates, narenciye vb. tarım ürünlerini işleyen tarıma dayalı sanayi işletmeleri yatırıma uygun arazi bulamadıkları için yöreye yatırım yapmamaktadırlar. Tarıma Dayalı İhtisas OSB’nin kurulması ile yöreye yatırımcı çekilebilecektir. Altyapı çalışmalarına başlanmış olan Milas OSB’nin faaliyete geçmesi sağlanacaktır.

Korunan alanlarda(ÖÇK, Doğal Sit) ağ kafes yatırımına uygun alanlarının belirlenmesi ve yatırımcı çekilmesi sağlanarak su ürünleri üretimi ve ihracatı arttırılacaktır. Akuakültür deniz yetiştiricilik tesislerinin karasal lojistik alanları için ihtiyaç duydukları iskele, soğuk hava deposu, barınak, paketleme tesisi gibi kıyı yapıları için imarlı alanlar bulunmamaktadır. Kıyıkışlacık, Güllük,

Güvercinlik, Torba civarında imarlı karasal lojistik alanların tespit edilip altyapı ve üstyapı inşaa faaliyetlerine hazır hale getirilmesi hedeflenmektedir.

Hedef2. Lojistik ve Ulaşım İmkanlarının İyileştirilmesi

İhracat kapasitesini arttırmaya yönelik olarak Güllük Limanının konteyner taşımacılığına uygun haline getirilmesi sağlanacaktır. İhracatçı firmaların lojistik maliyetlerinin azaltılması için Söke-Milas-Yatağan-Kavaklıdere veya Aydın-Yatağan-Kavaklıdere-Milas raylı sistemin kurulması sağlanacaktır.

Hedef3. Nitelikli İşgücünün Yetiştirilmesi

İl İstihdam Stratejisi oluşturularak yatırımcıların talep ettiği personelin niteliklerinin net olarak belirlenmesi, ihtiyaç duyulan yeni bölümlerin açılması sağlanacaktır. Tıbbi ve Aromatik bitki üretimi potansiyelini değerlendirmek ve katma değeri yüksek ürünler üretmek amacıyla kozmetik sanayisini ilimizde geliştirmeyi hedeflemekteyiz. Bu kapsamda nitelikli istihdam ve Ar-Ge faaliyetleri için Kozmetik Araştırma Enstitüsünün kurulması gerekmektedir.

Hedef4. İlin Tanıtımının Etkin Şekilde Yapılması

Bölgenin tanıtımının tek elden ortak vizyonla yapılabilmesi için; mevcut durum incelenecek, hedef kitle belirlenecek ve bu bilgilere göre tek elden hedef ülke ve pazarlara yönelik tanıtım çalışmaları yürütülecektir. Su ürünleri, madencilik, yat imalatı, medikal turizm gibi yatırım potansiyeli yüksek sektörlere yönelik ilin tanıtımının daha etkin ve yenilikçi yöntemler ile yapılması sağlanacaktır. Bu sayede Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tespit edilen “Turizm Merkezleri” ile “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ”ne ve yatırıma uygun diğer alanlara yatırımcı çekilmesi sağlanacaktır.

Hedef5. Pazarlama, Verim, Kalite Ve Markalaşma Konularında İyileştirmeler Sağlanması

İhracat yapan firmaların işlerini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için Gümrük ve Ticaret Müdürlüğü kurulacaktır. İstihraç edilen mermerlerin işlenerek ihraç edilmesi ve yüksek fire oranlarının azaltılması için bilgilendirme toplantıları yapılacak ve önleyici tedbirler alınacaktır. Mermer artıklarının hammadde olarak kullanıldığı Kalsit üretim tesisi yatırımının çekilmesi sağlanacaktır. Su Ürünleri Sektörünün en öncelikli ihtiyaçlarından olan “Balık Sağlığı Araştırma Merkezi” kurularak balık hastalıklarının tespiti yapılabilecektir. Mevcut konaklama tesislerinin üst gelir grubuna hitap edecek şekilde dönüşümünün tamamlanması sağlanarak yeşil yıldız sertifikalı ve engelli turizmine uygun otel sayıları arttırılacaktır. Tıbbi Aromatik Bitki üretim çiftlikleri ve tesisleri kurularak, Kozmetik Sanayi için gerekli sürdürülebilir hammadde tedariki sağlanacak ve bu sayede yatırımcı çekilebilecektir.

“Muğla İli Tarımsal Üretim Politikası” hazırlanarak planlı üretime geçilmesi ve ürün deseninin tamamlanması sağlanacaktır. Bu sayede arz talep dengesizliğinden dolayı yaşanan gelir kayıpları ve üretim azalmaları minimize edilecektir. Su ürünleri sektörünün en büyük girdisi olan balık yemlerinde yerlilik oranını artırmak için Ar-Ge çalışmalarının yapılması sağlanarak sektörün karlılığı ve sürdürülebilirliği arttırılacaktır. Tarımsal ürünlerin tedarikinde yaşanan sıkıntıları azaltmak ve lojistik imkanlarını geliştirebilmek için lisanslı depo, soğuk hava deposu gibi ticari alanların ihtiyaç analizi yapılarak gerekli imar ve altyapı faaliyetleri tamamlanacaktır. İhracatçı firmaların kurumsal kapasitelerinin arttırılması için eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır. Toprak ve bitki analizine dayalı organomineral gübreler belirlenerek, organik gübre üretim tesislerinin kurulması sağlanacaktır.

Çandır Organik Köy projesi örnek alınarak, alan bazlı organik üretim merkezleri tespit edilecektir. Bu sayede organik ürün tedariki noktasında sürdürülebilirliği ve güvenirliliği sağlayarak ihracatçı ve yatırımcı firmalar yöreye çekilecektir. Tarımsal üretim sektöründe, geleneksel üretim

kültürünün yerine modern ve yenilikçi yöntemlerin kullanılması eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle özendirilecektir.

Hedef6. İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Geliştirilmesi

Yatırım yeri seçiminde; korunan alanlarla ilgili kurumlarla işbirliği yapılması, İmar planlamalarıyla ilgili kurumlar arası koordinasyonun artırılması ve bu sayede yatırım süreçlerinin hızlandırılması sağlanacaktır. Öne çıkan sektörlerle ilişkin yatırım süreçlerinde izin ruhsat veren tüm kuruluşların kendi aralarında koordinasyon sağlamaları ve yatırım ortamının iyileştirilmesi için Vali yardımcısı başkanlığında Su ürünleri Yatırım Çalışma Grubu, Yenilenebilir Enerji Çalışma Grubu, Medikal Turizm Çalışma Grubu gibi odak çalışma grupları kurulacaktır.

Hedef7. Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanımının Geliştirilmesi

Termal tedavi, Geriatri turizmi, rehabilitasyon gibi alanlarda ilimizin potansiyeli yüksektir. Bu potansiyeli değerlendirerek medikal turizm kapasitesini arttırmaya yönelik bilinçlendirme, planlama, yönlendirme ile tanıtım faaliyetleri yürütülecek ve altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.

Antik kent, yürüyüş ve bisiklet yolları, kırsal turizm, mağara turizmi vb. alternatif turizm destinasyonları arasında tur güzergahları içerisine dahil edilmeyenler tespit edilecektir. Turizm destinasyonuna dahil edilebilmesi için gerekli planlama ile tanıtım faaliyetleri yürütülecek ve altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.

Marmaris-İçmeler, Dalaman-Kapıkargın, Sultaniye, Girmeler gibi mevkilerde şifalı su kaynakları olmasına rağmen termal tedavi kapsamında değerlendirilememektedir. Pilot mevki seçilen alanlarda termal kent kurulması için gerekli altyapı çalışmaları tamamlanacaktır. Ekolojik turizm yatırıma uygun alanları ve konuları belirledikten sonra Ekoturizm Stratejisi sonuçlarına göre bütünleşik imar çalışmaları tamamlanacak ve yatırımcı çekilecektir. Kentsel sit alanındaki tarihi evlerin restore edilmesi sağlanarak ilin turizm cazibesi ve çeşitliliği arttırılacaktır. Kış döneminde gelen yabancı turist sayısının arttırılması için alternatif turizm, medikal turizm yatırımlarının ilimize çekilmesi sağlanacaktır.

1.3.2. Tablo

No	Hedef	Gösterge
1	Yatırım Yeri Seçeneklerinin Geliştirilmesi ve Altyapının Güçlendirilmesi	-Yatırım Yeri Envanteri Çalışmasının CBS altlığı kullanılarak tamamlanması, -Bodrum ve çevresi için Ören’de yat imalat merkezinin kurulması, -Marmaris-Bozburun çevresi için Günlücek ve Tavşanbükü mevkiilerinde yat imalat merkezinin kurulması, -Fethiye çevresi için Karaot mevkiinde yat imalat merkezinin kurulması, -30 MW kapasiteli GES ihtisas OSB’nin kurulması, -Bodrum, Datça, Milas gibi ilçelerde RES için uygun yatırım yerleri tespit edilmesi ve 300 MW’lık lisanslı RES yatırımı yapılması, -Yatağan’da Madencilik İhtisas OSB’nin kurulması, - Fethiye’de Tarıma Dayalı İhtisas OSB’nin kurulması, -Milas OSB’nin yapım işlerinin tamamlanması ve OSB’nin faaliyete geçmesi, - Akuakültür tesislerinin kıyı yapıları karasal lojistik alanlarının tip projelerle çözüme kavuşturulması, imar planlarının tamamlanması ile 2 adet karasal lojistik alanının faaliyete geçmesi, - Korunan alanlarda(ÖÇK, Doğal Sit) ağ kafes yatırıma uygun alanlarının belirlenmesi ve yatırımların artırılması sağlanarak üretimin 140.000 ton/yıla çıkarılması
2	Lojistik ve Ulaşım İmkanlarının İyileştirilmesi	-Güllük limanının bir konteyner limanı haline getirilmesi, antrepo altyapısının geliştirilmesi, - Söke-Milas-Yatağan-Kavaklıdere veya Aydın-Yatağan-Kavaklıdere-Milas raylı sistemin kurulması,
3	Nitelikli İşgücünün Yetiştirilmesi	-İl istihdam stratejisinin oluşturulması, -Kozmetik Ürün Enstitüsünün kurulması, - İlgili sektörlerle nitelikli istihdam sağlayacak 3 adet meslek lisesinin/yüksekokulunun altyapısının iyileştirilmesi
4	İlin Tanıtımının Etkin Şekilde Yapılması	- Tanıtım ve destinasyon yönetimi konusunda koordinasyonun sağlanması, il tanıtım delegasyonunun kurulması, - Yatırım potansiyeli yüksek sektörlerle yönelik ilin tanıtımının daha etkin ve yenilikçi yöntemler kullanılarak yapılması, - Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tespit edilen turizm yatırıma uygun alanların tanıtımının yapılarak yatırım alanlarının kullanımında %50 artışın sağlanması

No	Hedef	Gösterge
5	Pazarlama, Verim, Kalite Ve Markalaşma Konularında İyileştirmeler Sağlanması	-Gümrük ve Ticaret Müdürlüğü'nün kurulması, - Çıkarılan mermerlerin %80'nin işlenmesinin sağlanması; mermer istihraç ve işleme süreçlerinde oluşan fire oranlarının %50 azaltılması - Mermer artıklarının değerlendirilmesine yönelik Kalsit vb. yatırımların çekilmesi sağlanarak mermer artıklarının kullanımının %50 artırılması, - "Balık Sağlığı Araştırma Merkezinin" kurulması, - "Muğla İli Tarımsal Üretim Stratejisi" hazırlanarak planlı üretime geçilmesi, ürün deseninin tamamlanması, - Balık yemlerinde yerlilik oranını artırmak için 4 adet Ar-Ge çalışmasının tamamlanması ve %60 yerlilik oranına ulaşılması, - 20 adet tıbbi aromatik bitki üretim çiftliğinin kurulması, - Mevcut konaklama tesislerinin üst gelir grubuna hitap edecek şekilde dönüşümünün tamamlanması sağlanarak yeşil yıldız sertifikalı otel ve engelli dostu otel sayılarının %50 artması, - Toprak ve bitki analizine dayalı organomineral gübrelerin belirlenmesi, 1 adet organik gübre analiz tesisinin ve 3 adet organik gübre üretim tesisinin kurulması, - Çandır Organik Köy gibi alan bazlı organik üretim merkezlerinin tespit edilmesi ve 4 adet merkezin faaliyete geçmesinin sağlanması, - Modern ve yenilikçi yöntemleri kullanan bilinçli üreticilerin artırılması için 50 adet eğitim düzenlenmesi, - Ticari alan ve depolama alanı ihtiyacının belirlenmesi, tarımsal depolama alanında %25 artış sağlanması,
6	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Geliştirilmesi	- Yatırım süreçlerinde kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasıyla yatırım ortamının iyileştirilmesi için 4 adet çalışma grubunun kurulması, -Yatırım süreçlerinde mevzuat gerekliliklerini yerine getirmek için harcanan zamanının %30 azaltılması,
7	Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanımının Geliştirilmesi	-Medikal turizm hizmeti için gelen yıllık yabancı turist sayısının 100.000 kişiye yükseltilmesi, - Potansiyeli olan 15 yeni turizm destinasyonunun turizme kazandırılması, -Alternatif turizm yatırımlarının arttırılması sağlanarak kış döneminde gelen yabancı turist sayısının %10 arttırılması - Marmaris-İçmeler, Sultaniye veya Dalaman Kapıkargın gibi şifalı su potansiyeli olan alanlardan termal suyun taşınarak 2 adet termal köy/kent kurulması, - Kentsel sit alanındaki 15 adet tarihi evin restore edilmesi - 60 adet ekolojik turizm tesis yatırımının yapılması,

2. 2017 YILI EYLEM PLANI

2.1. Açıklamalar

Muğla'daki yatırım ortamının iyileştirilmesi, desteklenmesi ve yatırım olanaklarının tanıtımı noktasında yaşanan sorun alanları ve çözüm önerilerine ilişkin hususlar 21 Kasım 2016 tarihinde ilgili kurum/kuruluşların katılımıyla gerçekleşen bir odak toplantısında görüşülmüştür. Toplantı öncesi sorun tespit formu kurumlara gönderilerek görüşleri alınmıştır. Odak toplantı çıktıları, sahada daha önce yapılan incelemeler ve görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek 7 ana sorun alanı belirlenmiştir. Bu sorunların çözümüne yönelik, bölge planı dönemi olan 2017-2023 yıllarına ait hedefler ile söz konusu hedeflere ulaşma noktasında 2017 yılında hangi açılardan katkı sağlanabileceğine ilişkin eylemler ise 13 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirilen çalıştay ile belirlenmiştir. Sonrasında Muğla Yatırım Destek Ofisi tarafından elde edilen çıktılar incelenerek ve analiz edilerek strateji hazırlığı sürdürülmüştür.

Yaklaşık maliyetleri hesaplanırken ilgili kurumlarla görüşülerek ve daha önce yapılmış çalışmalar incelenerek öngörü olarak maliyetler sunulmuş olup bir kısmının değişebileceği değerlendirilmektedir. Fon kaynakları olarak kurumların kendi bütçeleri ile yerel ve uluslararası destek mekanizmalarından faydalanılması planlanmaktadır.

2017 Eylem Planı kapsamındaki eylemlerin gerekçeleri aşağıda belirtilmektedir:

Eylem1. Fuarlarda birlik halinde hareket edilememesi ve tanıtımda yaşanan koordinasyonsuzluk nedeniyle Kültür ve Turizm Müdürlüğü başkanlığında il tanıtım delegasyonu kurulacaktır.

Eylem2. Deniz güneş kum turizmi dışında ekoturizm faaliyetlerinin yeterince olmaması ve olanların da iyi tanıtılamaması nedeniyle Kültür ve Turizm Müdürlüğü sorumluluğunda uluslararası networklere ve spor faaliyetlerine üye olunarak bölge tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

Eylem3. Sağlık Turizmi çalışmalarında tek elden koordinasyonun sağlanamaması ve tanıtımın yapılamaması nedeniyle Sağlık İl Müdürlüğü koordinatörlüğünde Sağlık Turizmi Çalışma Grubu kurularak çalışma stratejisi oluşturulacaktır.

Eylem4. Kurumlar arası iletişim ve işbirliği eksikliğinden dolayı yatırımcıların muhatap bulamaması ve bürokratik sürelerin uzun olması nedeniyle Muğla Valiliği başkanlığında İl Yatırım Çalışma Grubu kurularak çalışma usul ve esasları belirlenecektir.

Eylem5. Medikal Turizm sektöründeki kalifiye eleman eksikliğini gidermek için Sağlık Turizmi Çalışma Grubu koordinesinde mevcut personel için eğitimler (yabancı dil, özel yaşlı bakımı vb.) düzenlenecektir.

Eylem6. Organik ürün paketlenme ve işleme yatırım potansiyeli olan firmalar düzenli organik ürün tedariki garantisini alamadıkları için yatırım yapmamaktadırlar. Bu nedenle Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü koordinatörlüğünde Bodrum Karaova ve Kızılağaç ile Marmaris Çamlı mevkilerine proje bazlı organik tarım merkezleri oluşturulması için ön araştırma yapılacaktır.

Eylem7. Muğla'yı ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin sertifikalı organik ürünlere ulaşabilmelerini sağlamak için organik semt pazarlarının kurulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu sayede organik tüketim güvenilirliği sağlanacak, talep artışı kaynaklı organik üretim ilimizde yaygınlaşacaktır.

Eylem8. Dış Ticaret konusunda problemler yaşanması nedeniyle Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından ürün gamına göre yurt dışı sektör fuarları belirlenerek ürünlerin tanıtımı etkin bir şekilde yapılacaktır.

Eylem9. Ürün desenin olmaması nedeniyle çiftçiler belirli ürünlere yönelerek zamanla o ürünün arzındaki artıştan dolayı gelir kaybı yaşamaktadır. Bu sorunu gidermek amacıyla Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından Muğla İli Tarımsal Üretim Strateji Belgesinin hazırlanması için ön çalışmalar yapılacaktır.

Eylem10. Bilinçsiz ilaç, gübre ve kimyasalların kullanımından dolayı standartlara uygun üretim yapılamaması nedeniyle Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi tarafından ilde kurulması gereken gıda analiz laboratuvarları belirlenecektir.

Eylem11. Yatırım süreçlerinin karmaşıklığı ve uzunluğu nedeniyle Muğla Yatırım Destek Ofisi tarafından her kurumun görev alanına giren destek, izin vb. süreçleri anlatan iş akış diyagramları hazırlanacaktır.

Eylem12. Tarımsal ürünlerin işlenememesi ve katma değer artırıl原因aması nedeniyle Muğla Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ve Ticaret ve Sanayi Odaları işbirliğinde atıl işleme ve paketlenme tesisleri belirlenerek bu tesislerin ekonomiye kazandırılmasına yönelik öneriler oluşturulacaktır.

Eylem13. Tarımsal ürünlerin işlenememesi ve katma değer artırıl原因aması nedeniyle GEKA koordinasyonunda işleme ve paketlenme tesisi kurulabilecek ürünler belirlenerek örnek fizibilite raporları hazırlanacaktır.

Eylem14. Su Ürünleri sektörünün sorunlarına daha hızlı çözümler üretilebilmesi için Vali Yardımcısı başkanlığında Su Ürünleri Yatırım Çalışma Grubu kurulacaktır.

Eylem15. Su ürünleri sektörü için bütünleşik imar veya mevzi imar planı çalışmalarının tamamlanmamış olması nedeniyle Muğla Büyükşehir Belediyesi ve Su Ürünleri Yatırım Çalışma Grubu koordinasyonunda Kazıklı-Avlukeya Orman yolunun açılmasının önündeki engeller tespit edilerek kıyı yapısının(depo, ağ tamir yerleri, personelin dinlenme sahaları vb.) imar planının oluşturulması sağlanacaktır.

Eylem16. Tersanelerdeki üretim alanlarının olumsuz koşullara sahip olması nedeniyle İMEAK Fethiye Deniz Ticaret Odası koordinasyonunda Tersaneler ve Kıyı Yapılar Genel Müdürlüğü düzeyinde bölge deniz ticaret odaları ile toplantı organize edilecektir.

Eylem17. Su Ürünleri Sektöründe çalışacak hem kalifiye hem de düz işçi bulunamaması nedeniyle İŞKUR ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde su ürünleri sektörüne istihdam sağlayan meslek liselerinin müfredatının belirleneceği rapor hazırlanacaktır.

Eylem18. Su Ürünleri Sektöründe çalışacak hem kalifiye hem de düz işçi bulunamaması nedeniyle İŞKUR tarafından küçük işletmelerin mesleki yeterlilik belgesine sahip olması için eğitimler düzenlenecektir.

Eylem19. Toprak havuz balıkçılığı işletmelerinin kuluçkahane ve adaptasyon tesislerinin tarımsal yapı statüsünde olduğundan, imar planı gerekmemesine rağmen belediyeler tarafından imar planı istenmektedir. Bu görüş farklılıklarının çözülmesi için Su Ürünleri Yatırım Çalışma Grubu, izin ruhsat veren kurumlara su ürünleri yatırım süreçleriyle ilgili resmi yazı gönderecektir.

Eylem20. Balık sağlığı konusunda referans bir laboratuvarın kurulabilmesi için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi tarafından Balık Sağlığı Laboratuvarı kurulumu için ön hazırlıklar tamamlanacaktır.

Eylem21. Parfümeri konusunda ürün tedarikinde sıkıntılar yaşanmasından dolayı Muğla Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ve Kozmetik Ürünler Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliğinde nergis, sümbül, papatya, kantaron, sumak gibi bitkilerin üretileceği alanlar tespit edilecektir.

Eylem22. Lisanssız GES tesisleri için AYDEM tarafından sağlanan trafo kapasiteleri dolduğu için yeni tesisler projelendirilememektedir. Bu sorunu çözmek amacıyla Muğla Büyükşehir Belediyesi koordinasyonunda ilgili kamu ve özel sektör temsilcilerinin yer aldığı Yenilenebilir Enerji Çalışma Grubu kurulacaktır.

Eylem23. Bodrum-Marmaris-Fethiye Yat İmalat alanlarındaki imar, yer temini ve alt yapı sorunları nedeniyle Bodrum Deniz Ticaret Odası koordinasyonunda Ören Yat İmalat Merkezi ve Çekek Yeri Projesi altyapı faaliyetlerinin koordine edilmesi, hızlandırılması sağlanacaktır.

Eylem24. Özel/Kamu hastanelerinin hizmetlerinin talepler kapsamında çeşitlendirilerek spesifik hale getirilememesi ve yeterince koordine edilememesinden dolayı Sağlık Turizmi Çalışma Grubu koordinasyonunda sağlık turizmine yönelik hizmet veren seyahat acentaları ile toplantı düzenlenerek talepler toplanacaktır

Eylem25. Mevcut Güllük limanının konteyner taşımacılığına uygun olmaması, lojistikte sıkıntılar yaşanması ve navlun bedelinin yüksek olması nedeniyle Milas Ticaret ve Sanayi Odası koordinasyonunda Güllük konteyner limanı ve antrepo altyapısının planları tamamlanacaktır.

Eylem26. Marmaris, Bozüyük ve Sultaniye gibi yerlerde bulunan termal kaynakların sağlık turizmine uygunluğu araştırılarak termal tedavi merkezleri, medikal turizm yatırımlarının avantajları yatırımcılara sunulacaktır.

Eylem27. Muğla çam balının markalaşmasının ve yeterli düzeyde talep görmesini sağlayacak tanıtım faaliyetlerini gerçekleştirmek için ilgili fuarlarda katılım sağlanacak, kamu spotu ve tanıtım filmi hazırlanacaktır.

2.2. Tablo

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
1	İl tanıtım delegasyonu kurulması	İlin Tanıtımı Konusundaki İhtiyaçlar	Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı TURSAB Bodrum, Marmaris ve Batı Akdeniz BYK FETOB, GETOB ve BODER	-	Mayıs 2017

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
2	Uluslararası spor faaliyetlerinin ilimize çekilmesi için tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi	İlin Tanıtımı Konusundaki İhtiyaçlar	Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Milli Eğitim Müdürlüğü	-	Aralık 2017
3	Sağlık Turizmi Çalışma Grubu'nun kurulması, çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması	Sağlık İl Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	-	Nisan 2017
4	İl Yatırım Çalışma Grubunun kurulması, çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması	Muğla Valiliği	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	-	Nisan 2017
5	Mevcut personel için eğitimler düzenlenmesi (yabancı dil, özel yaşlı bakımı vb.)	Alternatif Turizm Potansiyelinin Yeterince Kullanılamaması	Sağlık Turizmi Çalışma Grubu	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	15.000	Ekim 2017
6	Bodrum Karaova ve Kızılağaç ile Marmaris Çamlı mevkilerine proje bazlı organik tarım merkezleri oluşturulması için ön araştırma yapılması	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ziraat Odaları Tarımsal Üretici Birlikleri MAYBİR	-	Aralık 2017

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
7	Organik semt pazarları ihtiyaç analizi yapılması	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü Sağlık İl Müdürlüğü Ziraat Odaları Tarımsal Üretici Birlikleri	-	Aralık 2017
8	Ürün gamına göre yurt dışı sektör fuarlarının belirlenmesi	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Ticaret ve Sanayi Odaları	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı		Mayıs 2017
9	Muğla İli Tarımsal Üretim Strateji Belgesinin Hazırlanması İçin Ön Çalışmaların Yapılması	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ziraat Odaları Tarımsal Üretici Birlikleri	-	Aralık 2017
10	İhtiyaç duyulan gıda analizlerinin belirlenerek ilde kurulması gereken laboratuvarların tespiti	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü Muğla Ticaret Borsası	-	Aralık 2017
11	Her kurumun görev alanına giren destek, izin vb. süreçleri anlatan iş akış diyagramlarının hazırlanması	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması	GEKA		-	Aralık 2017

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
12	Atıl işleme ve paketleme tesislerinin belirlenerek ekonomiye kazandırılmasına yönelik önerilerin oluşturulması	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ticaret ve Sanayi Odaları	-	Temmuz 2017
13	İşlenebilecek ürünler belirlenerek, işleme ve paketleme tesisleri için örnek fizibilite raporlarının hazırlanması	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	GEKA	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	40.000	Aralık 2017
14	Su Ürünleri Yatırım Çalışma Grubunun kurulması	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması	Muğla Valiliği	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	-	Nisan 2017
15	Kazıklı-Avlukeya Orman yolunun açılmasının önündeki engellerin tespit edilmesi ve kıyı yapısının(depo, ağ tamir yerleri, personelin dinlenme sahaları vb.) imar planının oluşturulması	Yatırım Yeri Temini ve Altyapıya İlişkin Karşılaşılan Güçlükler	Orman Bölge Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	-	Aralık 2017
16	Tersaneler ve Kıyı Yapılar Genel Müdürlüğü düzeyinde bölge deniz ticaret odaları ile toplantı yapılması	Yatırım Yeri Temini ve Altyapıya İlişkin Karşılaşılan Güçlükler	Fethiye Deniz Ticaret Odası	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bodrum Deniz Ticaret Odası Marmaris Deniz Ticaret Odası	-	Mart 2017

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
17	Su ürünleri sektörüne istihdam sağlayan meslek liselerinin müfredatının belirlenmesi	Nitelikli İş Gücü Yetiştirilmesi ve Teminindeki Güçlükler	İŞKUR	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	-	Aralık 2017
18	Küçük işletmelerin mesleki yeterlilik belgesine sahip olması için eğitimler düzenlenmesi	Nitelikli İş Gücü Yetiştirilmesi ve Teminindeki Güçlükler	İŞKUR	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	-	Aralık 2017
19	İzin ruhsat veren kurumlara su ürünleri yatırım süreçleriyle ilgili resmi yazı gönderilmesi	İşbirliği ve Ortaklık Kültürünün Zayıf Olması	Su Ürünleri Yatırım Çalışma Grubu	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı	-	Nisan 2017
20	Balık Sağlığı Laboratuvarı kurulumu için ön hazırlıkların tamamlanması	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	-	Aralık 2017
21	Nergis, sümbül, papatya, kantaron, sumak gibi bitkilerin üretileceği alanların tespit edilmesi	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Kozmetik Araştırma Merkezi	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	-	Aralık 2017

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
22	Yenilenebilir Enerji Çalışma Grubunun kurulması, çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi	Yatırım Yeri Temini ve Altyapıya İlişkin Karşılaşılan Güçlükler	Muğla Ticaret ve Sanayi Odası	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Defterdarlık	-	Mayıs 2017
23	Ören Yat İmalat Merkezi ve Çekek Yeri projesi altyapı faaliyetlerinin koordine edilmesi, hızlandırılması	Yatırım Yeri Temini ve Altyapıya İlişkin Karşılaşılan Güçlükler	Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bodrum ve Marmaris Deniz Ticaret Odaları Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Defterdarlık	-	Aralık 2017
24	Yurt dışında sağlık turizmine yönelik hizmet veren seyahat acentaları ile toplantı düzenlenmesi ve taleplerin toplanması	İlin Tanıtımı Konusundaki İhtiyaçlar	Sağlık Turizmi Çalışma Grubu	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültür ve Turizm Müdürlüğü TURSAB Bodrum, Marmaris ve Batı Akdeniz BYK	20.000	Aralık 2017

No	Eylemler	Yöneldiği Sorun Alanı	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	Tahmini Maliyet (TL.)	Planlanan Gerçekleşme Zamanı (Ay Olarak)
25	Güllük konteyner limanı ve antrepo altyapı planlarının tamamlanması,	Lojistik İmkanlar ve Ulaşım Seçeneklerinin Yetersizliği	Milas Ticaret ve Sanayi Odası	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı T.C. Devlet Demiryolları Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	-	Aralık 2017
26	Marmaris, Bozüyük ve Sultaniye gibi yerlerde bulunan termal kaynakların sağlık turizmine uygunluğunun araştırılması	Alternatif Turizm Potansiyelinin Yeterince Kullanılamaması	Sağlık Turizmi Çalışma Grubu	Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültür ve Turizm Müdürlüğü	-	Aralık 2017
27	Muğla çam balının markalaşmasını sağlamaya yönelik tanıtım faaliyetleri ve organizasyonlar düzenlenmesi	Pazarlama, verim, kalite ve markalaşma problemleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	MAYBİR Ziraat Odaları	-	Aralık 2017